

Miquel de Moragas i Miquel Botella, Editors

1992

Barcelona: l'herència dels Jocs

2002

*Centre d'Estudis Olímpics – UAB
Ajuntament de Barcelona
Editorial Planeta*

Els continguts d'aquest llibre no podran ser reproduïts,
ni totalment ni parcialment, sense el previ consentiment
per escrit dels editors.

© Dels articles: els seus autors
© De l'edició:
Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport - UAB
Editorial Planeta, S. A.
Ajuntament de Barcelona

Editors: Miquel de Moragas i Miquel Botella
Coordinació editorial: Anna Belén Moreno i Miquel Gómez
Traducció i correcció: Oriol Gibert

Disseny de la coberta: Josep M.ª Trias (Quod)

Edició especial 10è aniversari dels Jocs Olímpics
Barcelona 1992: juliol 2002

Dipòsit legal: B-35932-02
Preimpresió: Víctor Igual, S. L.
Impressió i enquadernació: Imatge de l'Ajuntament
de Barcelona i Reprodisseny
Imprès a Espanya - Printed in Spain

Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport
Universitat Autònoma de Barcelona
Edifici N. 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
blues.uab.es/olympic.studies

Imatge i Producció Editorial
Ajuntament de Barcelona
www.bcn.es/publicacions

Miquel de Moragas
i Miquel Botella, Editors
***Barcelona: l'herència
dels Jocs (1992-2002)***

El llegat esportiu dels Jocs

L'ús de les instal·lacions olímpiques

Xavier Segura, Àndor Serra, Ramon Pallejà 183

L'esport i la pràctica de l'activitat física a la ciutat de Barcelona després de 1992

Albert Batlle, Martí Niubò 197

L'alt rendiment esportiu

Josep Escoda 219

Els Jocs Paralímpics Barcelona'92

Els Jocs Paralímpics i la integració social

Fernand Landry 227

Els impactes econòmics i socials

Anàlisi de l'impacte econòmic dels Jocs Olímpics de Barcelona, 1986-2004

Ferran Brunet 245

Turisme: els impactes dels Jocs i de la seva imatge sobre el turisme

Pere Duran 275

Els Jocs de la ciutat

Lluís Millet 295

La Vila Olímpica, deu anys després

Jordi Carbonell 309

Les claus de l'èxit, deu anys després: la tecnologia en els Jocs Olímpics

Ferran Pastor 321

Recerca, documentació i bibliografia sobre Barcelona'92

Berta Cerezuela 343

Índex

Preàmbul

- Joan Antoni Samaranch, Pasqual Maragall i Josep Miquel Abad
conversen deu anys després sobre el llegat del Jocs de 1992 5

Introducció

- Barcelona'92 en perspectiva
Miquel de Moragas / Miquel Botella 19

El model dels Jocs

- Josep Miquel Abad valora els Jocs
Entrevista amb els editors 25
- Les claus de l'èxit dels Jocs
Miquel Botella 37
- El model organitzatiu dels Jocs després de Barcelona'92
Gilbert Felli 65
- Barcelona'92 i la seva influència internacional
Enric Truñó 77
- Els jocs polítics: actors i estratègies entorn dels Jocs Olímpics
de Barcelona 1992
Joan Botella 105
- Comunicació a Barcelona'92: l'herència dels símbols
Miquel de Moragas 119
- Voluntaris'92. Deu anys després
Andreu Clapés 145
- El Fòrum Universal de les Cultures, la darrera herència dels Jocs
Miquel Botella 165

Recerca, documentació i bibliografia sobre Barcelona'92

Berta Cerezuela

Cap del Centre de Documentació del Centre d'Estudis Olímpics de la UAB

Els estudis olímpics a Barcelona

Els Jocs Olímpics, com es posa de manifest en els diversos capítols d'aquest llibre, constitueixen un dels grans esdeveniments del nostre temps, amb múltiples dimensions esportives i no esportives. Aquesta complexitat i el seu abast internacional han anat determinant un interès creixent per part de les ciències socials i de les institucions acadèmiques per aquest fenomen.

La fundació del Centre d'Estudis Olímpics a la UAB (CEO/UAB),¹ l'any 1989, i la posterior creació de la primera Càtedra Internacional d'Olimpisme, l'any 1995,² constitueixen un exemple d'aquest nou interès acadèmic pels Jocs Olímpics com a gran fenomen social.

Al llarg de la seva existència, el CEO/UAB ha desplegat una àmplia activitat de recerca i de difusió sobre l'olimpisme, impulsant les relacions acadèmiques internacionals en aquesta especialitat. En col·laboració amb el Centre d'Estudis Olímpics del CIO, al Museu Olímpic de Lausana, ha organitzat diversos simposis internacionals sobre temes clau per al Moviment Olímpic: cerimònies olímpiques, viles olímpiques, televisió i Jocs Olímpics, voluntariat i l'herència dels Jocs.³

1. El Centre d'Estudis Olímpics és un consorci format per l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona, el Comitè Internacional Olímpic i la Universitat Autònoma de Barcelona.

2. La Càtedra Internacional d'Olimpisme és el fruit del conveni entre el Comitè Internacional Olímpic (CIO) i la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB).

3. Per a un detall de totes aquestes activitats, vegeu <http://blues.uab.es/olympic.studies>

El CEO/UAB ha estat pioner en la difusió de l'olimpisme a través d'Internet. El seu web, creat l'any 1995, s'ha convertit en un dels principals referents acadèmics en línia sobre olimpisme a escala internacional. Internet ha estat una de les claus de l'activitat del Centre, fet que li ha facilitat una important projecció internacional, impensable sense l'ús de les noves tecnologies.

Els serveis universitaris facilitats pel CEO/UAB han permès que nombrosos investigadors internacionals poguessin fer les seves recerques sobre el fenomen Barcelona'92. En destaquen l'interès per temes com la transformació urbana, la identitat cultural i els Jocs, els efectes sobre el sector turístic, la presència dels mitjans de comunicació de masses, etc. Aquesta tasca ha permès que l'experiència de Barcelona estigui present en molts estudis comparatius sobre els diversos aspectes dels Jocs Olímpics moderns: política, economia, comunicació, planificació esportiva, etc.

El CEO/UAB ha estat motiu d'estímul per a la creació d'altres experiències similars a les universitats de les noves ciutats olímpiques (Sidney, Torí, Beijing) i per a la creació d'una xarxa internacional de centres de recerca en aquestes matèries, tal com queda recollit en el Directori Internacional d'Estudis Olímpics, realitzat pel CEO/UAB en col·laboració amb el Museu Olímpic de Lausana i que aplega informació sobre els investigadors i centres de recerca i documentació que treballen en el camp dels estudis olímpics.

L'activitat acadèmica ha resultat ser una garantia de la memòria dels Jocs i una plataforma, inicialment no reconeguda, per mantenir la presència de Barcelona i de Catalunya dins del Moviment Olímpic i per contribuir a la modernització dels estudis olímpics i aportar aquest tema al centre del debat contemporani sobre les conseqüències socials i culturals de la mundialització.

Documentació i bibliografia sobre Barcelona'92

La documentació relativa als Jocs Olímpic té dos grans vessants. D'una banda, el que podríem qualificar de documentació interna, és a dir, aquella que deriva de la prolífica producció d'informació del comitè organitzador i d'altres institucions implicades en l'organització. D'altra banda, la nombrosa bibliografia que genera la recerca independent que es rea-

litza al país seu dels Jocs (però també a altres centres internacionals), molta de la qual té un caràcter comparatiu.

Pel que fa a la documentació pròpiament dita, la major part de la informació és produïda pel comitè organitzador, però també es produeix molta informació en un gran nombre d'institucions que participen en diverses fases i aspectes de l'organització dels Jocs: Comitè Internacional Olímpic (CIO), federacions esportives internacionals (FI), comitès olímpics nacionals (CON), organismes governamentals de la ciutat i del país que acull els Jocs, empreses col·laboradores, mitjans de comunicació, consultores, etc.

La informació relacionada amb els Jocs Olímpics comença a aparèixer en el moment en què la ciutat mostra el seu interès a ser candidata i passa per les fases posteriors de candidatura pròpiament dita, organització dels Jocs, celebració i, posteriorment, un cop acabats els Jocs, per la fase de valoració i anàlisi del seu impacte.

La informació que es produeix en relació amb l'organització d'uns Jocs adopta formes múltiples i té naturalesa diversa.

Si tenim en compte el destinatari de la informació i la restricció d'ús, trobem informació produïda per a ús exclusivament intern del comitè organitzador, informació adreçada als membres de la família olímpica, patrocinadors o altres col·laboradors i informació adreçada al públic general, entre d'altres exemples.

D'acord amb la seva forma, la informació que es produeix inclou documents administratius, correspondència, informes tècnics i de progrés, publicacions periòdiques, material audiovisual, fotografies, mapes, plànols, així com material electrònic, com ara còpies del lloc web, sistemes intranet, etc.

El llegat documental dels Jocs Olímpics

La documentació de Barcelona'92 s'hauria de considerar com el component intel·lectual principal del llegat que els Jocs han deixat a la comunitat.

En primer lloc, els Jocs Olímpics no es limiten a deixar unes instal·lacions esportives o una nova infraestructura viària, sinó que també deixen a la ciutat un «saber fer». Aquest coneixement es troba en les persones que van participar activament en l'organització dels Jocs, però també en l'ar-

xiu documental que deixa el comitè organitzador, un arxiu que permet endinsar-se en cadascuna de les activitats dutes a terme pel comitè.

En segon lloc, els Jocs passen a formar part de la història de la ciutat. Aquest llegat documental es converteix en un material de gran valor per a tots aquells historiadors i investigadors en general sobre la ciutat seu, així com per a tots aquells investigadors dels Jocs Olímpics.

Finalment, tenint en compte que els Jocs Olímpics són un esdeveniment que es repeteix periòdicament cada 4 anys en llocs diferents, i que en cada ocasió suposa iniciar una nova experiència amb uns nous actors, el llegat documental també representa un «saber fer» per als comitès organitzadors consecutius.

Tot i la importància que té aquest llegat documental, el Comitè Internacional Olímpic no es va involucrar en aquesta àrea fins els passats Jocs Olímpics d'estiu de Sidney 2000. A més a més, els comitès organitzadors no havien donat gaire importància a la creació i l'ús de sistemes arxivístics que garantissin la preservació i l'accés als documents.

Els Jocs de Barcelona van ser un dels pioners a posar de relleu la importància d'aquest sistema d'arxiu i a establir mesures per fer possible la conservació i la consulta d'aquesta documentació un cop acabats els Jocs.

El COOB'92 va crear, l'any 1988, el Departament de Documentació, una unitat que tenia un doble objectiu. D'una banda, donar suport documental a les activitats dels Comitè i d'altra banda, reunir, organitzar i custodiar l'arxiu per facilitar l'elaboració de la memòria oficial del Jocs i per facilitar l'ús posterior a investigadors, altres ciutats organitzadores, etc.

El febrer de 1993 es va constituir la Fundació Barcelona Olímpica, amb la finalitat de difondre la realitat dels Jocs Olímpics de Barcelona, promoure i investigar els valors culturals, ètics, esportius, etc. que emanen dels ideals olímpics i custodiar i gestionar la documentació generada pel COOB'92.

Tot i que la Fundació Barcelona Olímpica és la institució hereva del llegat documental de Barcelona'92, la documentació es troba repartida entre l'Arxiu Municipal Administratiu de l'Ajuntament de Barcelona i la mateixa Fundació.

El fons documental dipositat a l'Arxiu Municipal està format per la documentació administrativa del COOB'92 i de HOLSA, *holding* d'em-

preses responsables de la planificació urbanística i les infraestructures dels Jocs. Aquest fons conté 6 100 caixes de documentació administrativa i tècnica de HOLSA, 29 103 mapes de HOLSA, 5 829 caixes de documentació administrativa i tècnica del COOB'92 i 1 000 mapes del COOB'92.

La Fundació alberga a les seves instal·lacions tot el material audiovisual produït pel COOB'92, OCSA i RTO'92 i, aproximadament, 1 300 publicacions editades pel COOB'92, OCSA, l'Oficina Olímpica i altres organismes, així com el recull de premsa elaborat pel COOB i documentació d'altres candidatures i Jocs Olímpics.

D'altra banda, el servei de documentació del CEO/UAB disposa d'un fons especialitzat en Barcelona'92, format per prop de 1 500 documents, inclosos llibres, informes, documents de treball, fullets, vídeos, dossiers de premsa, etc. Pot destacar-se la seva col·lecció de cintes de vídeo sobre cerimònies olímpiques i retransmissions esportives i un dossier de premsa especialitzada que cobreix el període 1988-1992.

Bibliografia sobre Barcelona'92

Selecció de documents classificats per temes sobre els Jocs Olímpics de Barcelona'92, disponibles per a la seva consulta al centre de documentació del Centre d'Estudis Olímpics de la UAB (CEO/UAB).

- La candidatura
- L'organització dels Jocs
- Els Jocs de Barcelona
- Els aspectes econòmics i financers
- L'urbanisme, les infraestructures i les instal·lacions esportives
- Els aspectes polítics
- Els mitjans de comunicació
- La tecnologia
- Els aspectes culturals i les cerimònies olímpiques
- El disseny olímpic
- Els esports, els atletes i la competició
- Les subseus
- Els Jocs Paralímpics

- Els voluntaris
- L'Olimpíada Cultural

La candidatura

Els documents més destacats són els publicats per l'Oficina Olímpica, com l'avantprojecte i el dossier de candidatura presentat al COI, l'anomenada «caixa negra».

OFICINA OLÍMPICA BARCELONA'92

- (1983) *Anteproyecto candidatura: Juegos Olímpicos Barcelona 1992* (5 vols.). Barcelona: Oficina Olímpica.
- (1984) *Barcelona'92*. Barcelona: Oficina Olímpica.
- (1986) *[Dossier de candidatura: solicitud de candidatura al COI para la celebración en Barcelona de los Juegos de la XXVa Olimpiada]* (6 vols.). Barcelona: Oficina Olímpica.
- (1986) *Memoria*. Barcelona: Oficina Olímpica.

COOB'92

- (1987) *Com hem guanyat els Jocs Olímpics: llibre-catàleg de la Mostra sobre la història de la candidatura de Barcelona als Jocs Olímpics de 1992, celebrada a la Universitat de Barcelona del 10 d'abril al 17 de maig*. Barcelona: COOB'92.

L'organització dels Jocs

El productor principal de documentació durant l'etapa de planificació i organització dels Jocs Olímpics va ser el mateix Comitè Organitzador (COOB'92), tal com es reflecteix en aquesta selecció bibliogràfica. La tipologia de documents que trobem és molt variada: informes de situació, plans directors, informes interns, enregistraments de vídeo, publicacions periòdiques, fullets informatius, etc. Cal destacar altres estudis elaborats un cop acabats els Jocs que n'analitzen els aspectes organitzatius.

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

- *Barcelona Olímpica* (publicació periòdica). Barcelona: Grupo Express, 1987-1992.

- *Barcelona Olympic News* (publicació periòdica). Barcelona: COOB'92, 1988-90.
- *BCN Newsletter* (publicació periòdica). Barcelona: COOB'92, 1989-1992.

CORPORACIÓ METROPOLITANA DE BARCELONA (1992): *Barcelona'92: l'objectiu de tots, un objectiu metropolità*. Barcelona: Corporació Metropolitana de Barcelona.

COLOMÉ, GABRIEL (1991): *Estudi comparatiu dels models d'organització de les últimes sis seus olímpiques (working paper núm. 4)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

COOB'92

- (1989) *Organigrama, activitats i personal del COOB'92, S.A. Novembre 1989*. Barcelona: COOB'92.
- (1989) *Pla d'assistència sanitària olímpica (PASO'92): Juliol 1989 = Plan de asistencia sanitaria olímpica (PASO'92): Julio 1989*. Barcelona: COOB'92.
- (1989) *Pla de relacions públiques 1989-1992*. Barcelona: COOB'92.
- (1990) *El COOB'92 responde* (enregistrament de vídeo). Barcelona: Cinemedia.
- (1991) *500 dies per als Jocs Olímpics, 13 de març de 1991: dossier de premsa = 500 días para los Juegos Olímpicos, 13 de marzo de 1991: Dossier de prensa = À 500 jours des Jeux Olympiques, 13 mars 1991: Dossier de presse*. (1 vol. Fulls solts). Barcelona: COOB'92.
- (1991) *Catàleg general de tasques J.J.O.O. (Ver.: 15/10/91)*. Barcelona: COOB'92.
- (1991) *Pla director: setena edició desembre 1991 = Plan director: séptima edición diciembre 1991*. Barcelona: COOB'92.
- (1991) *La Seguridad de Barcelona: boletín informativo = Barcelona security: information bulletin*. Barcelona: COOB'92.
- (1992) *Barcelona'92: dossier de premsa febrer 1992*. Barcelona: COOB'92.
- (1992) *Calendari oficial dels Jocs de la XXV Olimpíada Barcelona 1992*. Barcelona: COOB'92.

(1992) *Rapport officiel du Comité d'Organisation Olympique Barcelo-
na'92 (COOB'92) à la Commission Exécutive et à la 99ème Ses-
sion du C.I.O.: Barcelona, juillet 1992 = Official report of the Bar-
celona'92 Olympic Organising Committee (COOB'92) to the
I.O.C. Executive Board and to the 99th Session of the I.O.C.: Bar-
celona, July 1992.* Barcelona: COOB'92.

MALARET I GARCIA, ELISENDA (1993): *Público y privado en la orga-
nización de los Juegos Olímpicos de Barcelona 1992.* Madrid: Civitas.

MOPT, MINISTERIO DE OBRAS PÚBLICAS Y TRANSPORTES, INS-
TITUTO NACIONAL DE METEOROLOGÍA (1992): *Meteorología para
los Juegos Olímpicos Barcelona 92.* Barcelona: COOB'92.

Els Jocs de Barcelona

Entorn dels Jocs Olímpics de Barcelona es van publicar, tant abans com
després dels Jocs, molts documents que ofereixen una visió general. Molts
d'ells inclouen un gran nombre d'il·lustracions.

COOB'92

(1991) *Barcelona'92: guia.* Barcelona: COOB'92.

(1992) *Guía para la familia olímpica.* Barcelona: COOB'92.

(1992) *Imatges olímpiques = Imágenes olímpicas* (enregistrament de
vídeo). Barcelona: COOB'92.

(1992) *Memòria oficial dels Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona 1992*
(5 vols.). Barcelona: COOB'92.

MALONEY, L. (1996): «Barcelona 1992: the Games of the XXVth Olym-
piad», a J.E. Findling i K.D. Pelle (eds.): *Historical Dictionary of the Modern
Olympic Movement.* Westport: Greenwood Press, pàg. 185-193.

ONTAÑON, PACO / BARRIL, JOAN (1994): *Aquell estiu del 92.* Barce-
lona: Ajuntament de Barcelona.

PERMANYER, LLUÍS / COLITA / MASPONS, ORIOL / MISERACHS, XAVIER (1992): *Barcelona'92 quinze dies d'eufòria*. Barcelona: Àmbits Serveis Editorials.

SAURA, CARLOS (1992): *Marathon: pel·lícula oficial dels Jocs Olímpics de Barcelona'92* (enregistrament de vídeo). [S.l.]: Ibergroup: Ovidio TV.

SENTÍS, CARLOS (1995): *Ara Barcelona*. Barcelona: Ketres.

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA (1992): «Els Jocs Olímpics a la Barcelona del 92», a *Papers: revista de sociologia*, núm. 38.

DIVERSOS AUTORS

(1992) *Barcelona'92: llibre oficial dels Jocs de la XXVa Olimpíada*. Barcelona: Plaza & Janés.

(1992) *Barcelona'92: guía turística oficial de los Juegos Olímpicos*. Barcelona: Plaza & Janés.

Els aspectes econòmics i financers

Un dels grans temes d'estudi entorn dels Jocs ha estat el seu finançament i el possible impacte econòmic, industrial i social que els Jocs podrien tenir a Barcelona. Aquesta secció ofereix una selecció d'aquests estudis, així com documents publicats pel mateix COOB'92 sobre el tema.

AJUNTAMENT DE BARCELONA (1992): *L'Impacte econòmic dels Jocs Olímpics de Barcelona'92*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Regidoria de Programació i Pressupostos.

BARREIRO, FERNANDO / COSTA, JOAN / VILANOVA, JOSEP M. (1993): *Impactos urbanísticos, económicos y sociales de los Juegos Olímpicos de Barcelona'92*. Barcelona: CIREM.

BERG, LEO VAN DEN / BRAUN, ERIK / OTGAAR, ALEXANDER (2000): «Barcelona», a *Sports and city marketing in European cities: an interna-*

tional comparative research into the experiences of Barcelona, Helsinki, Manchester, Rotterdam and Turin. Rotterdam: Euricur, pàg. 17-39.

BRUNET, FERRAN (1994): *Economía de los Juegos Olímpicos de Barcelona 1992.* Lausana: Comitè Internacional Olímpic.

CENTRO DE ESTUDIOS Y ASESORAMIENTO METALÚRGICO (1988): *L'Impacte industrial dels JJ.OO. Barcelona'92.* Barcelona: CEAM.

COOB'92

(1991) *Barcelona'92: finance & insurance.* Barcelona: COOB'92.

(1991) *Criterios de patrocinio y colaboración empresarial en los Juegos de la XXV Olimpiada Barcelona'92 = Criteria for commercial sponsorship and association at the Games of the XXV Olympiad Barcelona 1992.* Barcelona: COOB'92.

(1991) *Informació sobre la venda d'entrades: Jocs Olímpics de Barcelona 1992.* Barcelona: COOB'92.

GRUP D'ESTUDIS SOCIOLÒGICS SOBRE LA VIDA QUOTIDIANA I EL TREBALL (1993): *Economía, trabajo y empresa: sobre el impacto económico y laboral de los Juegos Olímpicos de 1992.* Madrid: Consejo Económico y Social.

HOLSA

(1991) *Dossier económico Barcelona'92.* Barcelona: HOLSA.

(1992) *Els Jocs olímpics com a generadors d'inversió (1986-1992).* Barcelona: HOLSA.

SANDLER, D.M. / SHANI, D. (1993): «Sponsorship and the Olympic Games: a consumer perspective», a *Sport Marketing Quaterly*, vol. 2:3, pàg. 38-43.

STIPP, H. (1998): «The Impact of Olympic sponsorship on corporate image», a *International Journal of Advertising*, vol. 17, pàg. 75-87.

L'urbanisme, les infraestructures i les instal·lacions esportives

Un dels temes d'estudi més destacats entorn dels Jocs ha estat el dels canvis urbanístics que Barcelona va experimentar, les noves instal·lacions que es van construir per allotjar els Jocs i el seu impacte.

VÍDEOS

- *Àrea Olímpica de la Vall d'Hebrón* (enregistrament de vídeo). Barcelona: Provideo, 1990.
- *Barcelona connexió* (enregistrament de vídeo). Barcelona: Clara Films, 1989.

ACEBILLO I MARIN, JOSEP ANTONI

- (1988) *Infraestructuras i mobilitat: els cinturons de Barcelona = Infraestructuras y movilidad: Los cinturones de Barcelona*. Barcelona: Institut Municipal per a la Promoció Urbanística i els JJ.OO.'92.
- (1990) *De la Plaza Trilla a la Villa Olímpica: notas sobre el progresivo cambio de escala en las intervenciones urbanas de Barcelona entre 1980 y 1992*. [S.l.: s.n].

AEROPUERTOS ESPAÑOLES Y NAVEGACIÓN AÉREA 1999: *Aeropuerto de Barcelona*. [S.l.]: Aeropuertos Españoles y Navegación Aérea.

AJUNTAMENT DE BARCELONA (1987): *Urbanisme a Barcelona: plans cap al 92*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Planejament Urbanístic.

ANELLA OLÍMPICA, S.A. (1990): *AOMSA: L'Anella Olímpica de Montjuïc*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

AUTORIDAD PORTUARIA DE BARCELONA (1992): *Port Autònom de Barcelona*. Barcelona: Port Autònom de Barcelona.

CID LEAL, PILAR / APARICIO, DOLORS / ELVIRA, ROCIO (1996): «El Impacto de los Juegos Olímpicos en el deporte para todos: utilización y gestión de las instalaciones Olímpicas en Cataluña después de los JJ.OO.

de 1992», a *Estudios de investigación becados por la Fundació Barcelona Olímpica 1996*. Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica, pàg. 11-181.

COOB'92

(1989) *L'Estadi Olímpic: símbol de Barcelona'92*. Barcelona: COOB'92.

(1990) *Instal·lacions de competició = Instalaciones de competición = Installation compétition = Competition facilities*. Barcelona: COOB'92.

FIRA DE BARCELONA (1991): *El Sector de la construcció en Catalunya y los JJ.OO. 1992: su impacto industrial y urbanístico*. Barcelona: Fira de Barcelona.

HOLSA (1992): *Barcelona Olímpica: la ciudad renovada*. Barcelona: HOLSA.

INSTITUT MUNICIPAL DE PROMOCIÓ URBANÍSTICA (1990): *Barcelona: la ciutat i el 92*. Barcelona: Hisao: Olimpíada Cultural.

MILLET, LLUIS (1991): *Impacte urbà dels Jocs Olímpics (working paper núm. 5)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

NEL'LO, ORIOL (1991): *Les repercussions urbanístiques dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992 (working paper núm. 3)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

NOVA ICÀRIA (1991): *Arquitectura i espais urbans a la Vila Olímpica*. Barcelona: Nova Icària.

RIERA, PERE (1993): *Rentabilidad social de las infraestructuras: las rondas de Barcelona. Un análisis coste-beneficio*. Madrid: Civitas.

VALERA, SERGI / POL, ENRIC (1996): «La Vila Olímpica, integració social y urbanística como barrio de Barcelona», a *Estudios de investigación becados por la Fundació Barcelona Olímpica 1996*. Barcelona: Fundació Barcelona Olímpica, pàg. 183-245.

Els aspectes polítics

El marc polític en el qual es van celebrar els Jocs Olímpics de Barcelona, especialment el tema d'identitat política, ha estat un altre dels temes prioritaris d'estudi tant abans com després dels Jocs, tal com es mostra en aquesta selecció bibliogràfica.

CREXELL, JOAN (1994): *Nacionalisme i Jocs Olímpics del 1992*. Barcelona: Columna.

GARCÍA FERRANDO, M. (2001): «Identidad nacional y deporte: la paradoja olímpica en los Juegos de Barcelona 1992», a DD.AA.: *Estructura y cambio social. Libro homenaje a Salustiano del Campo*. Madrid: CIS, pàg. 885-904.

HARGREAVES, JOHN (2000): *Freedom for Catalonia?: Catalan nationalism, Spanish identity and the Barcelona Olympic Games*. Cambridge: Cambridge University Press.

HARRIS, SANDRA ANN (1991): *The Olympic Games as showcase (working paper* núm. 13). Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

IBÁÑEX I FUENTES, NOEMÍ / CHICO I MAQUEIRA, ROSA M. (1988): *La llengua i els Jocs Olímpics*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill i Edicions la Magrana.

MOLAS, ISIDRE (1994): *El marc polític de Barcelona'92 (working paper* núm. 25). Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

Els mitjans de comunicació

La documentació publicada en relació amb les mitjans de comunicació i els Jocs de Barcelona està formada, majoritàriament, per documents publicats pel COOB'92 adreçats als periodistes encarregats de retransmetre i/o informar sobre els Jocs i per estudis posteriors ela-

borats des del món acadèmic sobre el tractament que els mitjans havien fet.

COOB'92

(1992) *Broadcasters' handbook*. Barcelona: COOB'92.

(1992) *Services guide media*. Barcelona: COOB'92.

EASTMAN, S.T. / OTTESON, J.L. (1994): «Promotion increases rating, doesn't it? The impact of program promotion in the 1992 Olympics», a *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, vol 38:8, pàg. 307-322.

EMBREY, L. / HALL, A. / GUNTER, A. (1993): «Print media coverage of the 1992 Winter and Summer Olympics in two Australian states», a *Proceedings of the XIIth Congress, IAPESGW*.

HIGGS, C.T. / WEILLER, K.H. (1994): «Gender bias and the 1992 Summer Olympic Games: an analysis of television coverage», a *Journal of Sport and Social Sciences*, vol. 18:3, pàg. 234-246.

HILLIARD, D.C. (1994): «Televised sport and the (anti) sociological imagination», a *Journal of Sport and Social Sciences*, vol. 18:1, pàg. 88-99.

INTERNATIONAL OLYMPIC COMMITTEE

(1993) *1992 Olympic broadcast: analysis report*. Lausana: Comitè Internacional Olímpic.

(1993) «1992 Olympic broadcast: record viewership and coverage of final results at IOC Session in Monte Carlo», a *Olympic Marketing Matters*, núm. 2, tardor, pàg. 6-7.

LADRÓN DE GUEVARA, MURIEL / CÓLLER, XAVIER (1991): *La Imatge de Catalunya: una aproximació al tractament de Catalunya a la premsa internacional a propòsit dels Jocs Olímpics (working paper núm. 14)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

MORAGAS I SPÀ, MIQUEL DE (1992): *Los Juegos de la Comunicación: las múltiples dimensiones comunicativas de los Juegos Olímpicos*. Madrid: Fundesco.

MORAGAS I SPÀ, MIQUEL DE / RIVENBURGH, NANCY / LARSON, JAMES (1996): *Television in the Olympics*. Londres: John Libbey.

PERARNAU, MARTÍ (1991): *Les Operacions de premsa (working paper núm. 2)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

RADIOTELEVISIÓ OLÍMPICA'92

(1991) *Production plan*. Barcelona: Radiotelevisió Olímpica: COOB'92.

(1990) *Report to the IOC Radio and TV Commission on the 1992 Summer Olympic Games Barcelona, Spain*. [Barcelona: RTO'92].

(1992) *Barcelona'92: broadcasters* (enregistrament de vídeo). Barcelona: RTO'92.

(1992) *[Production manual]*. Barcelona: RTO'92.

ROMANÍ CORNET, DANIEL (1995): *Observats per la premsa internacional (working papers núm. 34)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

La tecnologia

La documentació generada entorn de les infraestructures tecnològiques utilitzades per als Jocs de Barcelona està formada principalment per informes sobre el projecte BIT'92 i articles publicats sobre els sistemes utilitzats pel personal que va participar directament en l'organització.

GARRIDO, ALBERT (1991): «El Sistema d'informació per a periodistes en els JJ.OO. Barcelona'92»: *II Seminari de Telecomunicacions per a periodistes (3 de desembre de 1991)*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya.

LOPEZ, JORDI (1991): «L'organització de les comunicacions en els JJ.OO. Barcelona'92»: *II Seminari de Telecomunicacions per a periodistes (3 de desembre de 1991)*, Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya.

OFICINA OLÍMPICA BARCELONA'92 (1986): *BIT'92: Planificació de les necessitats informàtiques i de telecomunicacions dels Jocs Olímpics*. Barcelona: Oficina Olímpica.

RETEVISIÓN (1990): *Servicios de telecomunicación para entidades de televisión en los Juegos Olímpicos Barcelona'92*. [Barcelona: Retevisión: Telefónica de España].

Els aspectes culturals i les cerimònies olímpiques

Les cerimònies d'inauguració i clausura dels Jocs de Barcelona, el simbolisme i els aspectes culturals que s'hi van reflectir han estat un gran tema de recerca sobre els Jocs de Barcelona'92.

VÍDEOS

- (1992) *L'Escala acull la flama olímpica* (enregistrament de vídeo). L'Escala: Video Play Serveis.
- (1993) *Ceremonia de clausura Juegos Olímpicos Barcelona'92* (enregistrament de vídeo). Barcelona: Folio.
- (1993) *Ceremonia de inauguración Juegos Olímpicos Barcelona'92* (enregistrament de vídeo). Barcelona: Folio.

BASSAT, LLUÍS (1996): «The Creativity of the Barcelona'92 Olympic Ceremonies», a Miquel de Moragas, John MacAloon i Montserrat Llinés (eds.): *Olympic ceremonies: historical continuity and cultural exchange (International Symposium on Olympic Ceremonies, Barcelona-Lausanne, November, 1995)*. Lausana: Comitè Internacional Olímpic, pàg. 241-250.

CENTRE D'ESTUDIS OLÍMPICS I DE L'ESPORT (1992): *Jocs Olímpics, comunicació i intercanvis culturals: l'experiència dels últims quatre Jocs Olímpics d'estiu (Simposi Internacional)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

COOB'92

- (1992) *Barcelona'92. La cerimònia d'inauguració: 2000 hores: 25 de juliol de 1992*. Barcelona: COOB'92.

(1992) *Barcelona'92. Cerimònia de clausura: 22.00 hores: 9 d'agost de 1992*. Barcelona: COOB'92.

MESSING, M. / JUENGERMANN, M. (1996): «Zur Strukturanalyse der Eröffnungsfeier von Barcelona 1992», a Müller, N. (ed.): *Auf der Suche nach der Olympischen Idee*. Kaseel: Agon-Sportverlag, pàg. 187-217.

MORAGAS I SPÀ, MIQUEL DE

(1992) *Cultura, símbols i Jocs Olímpics: la mediació de la comunicació*. Barcelona: Centre d'Investigació de la Comunicació.

(1993) *La Cultura mediterrànea en los Juegos Olímpicos de Barcelona'92 (working paper núm. 18)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

(1995) *La Imagen de Barcelona, Catalunya, España y Europa en Barcelona'92: análisis de la ceremonia inaugural de los Juegos Olímpicos de 1992 en 28 televisiones internacionales*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport.

El disseny olímpic

La documentació generada entorn del disseny dels Jocs inclou el manual d'identitat corporativa del COOB'92, el manual de senyalització, etc., així com un gran nombre de documents sobre les mascotes olímpica i paralímpica, el *Cobi* i la *Petra*, i la seva simbologia.

BERRIO, JORDI (1992): *El Disseny en els Jocs Olímpics: un llegat per a Barcelona = El Diseño en los Juegos Olímpicos: un legado para Barcelona = Design in the Olympic Games: a heritage for Barcelona* (Temes de Disseny, núm. 7). Barcelona: Servei de Publicacions Elisava.

BUSQUETS, JORDI

(1992) *El Cobi al descobert*. Barcelona: Parsifal.

(1992) *Impacto y dimensiones culturales de la simbología olímpica de Barcelona'92 (el caso de la mascota)*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

COOB'92

- (1989) *Manual de normes gràfiques Jocs de la XXVa Olimpíada Barcelona 1992 = Manual de normas gráficas = Manuel des normes graphiques = Graphic standards manual*. Barcelona: COOB'92.
- (1990) *Guía de Cobi animado = Cobi animation guide = Juegos de la XXV Olimpíada Barcelona 1992 = Games of the XXV Olympiad Barcelona 1992*. Barcelona: COOB'92.
- (1990) *Els Pictogrames d'esports dels Jocs Olímpics de Barcelona*. Barcelona: COOB'92.
- (1991) *Manual de normes gràfiques: IX Jocs Paralímpics de Barcelona'92 = Manual de normas gráficas = Manuel des normes graphiques = Graphic standards manual COOB'92*. Barcelona: COOB'92.
- (1991) *Petra, la mascota oficial: IX Jocs Paralímpics de Barcelona'92 = Petra, la mascotte officielle = Petra, the official mascot*. Barcelona: COOB'92.
- (1992) *Jocs de la XXV Olimpíada de Barcelona'92: manual de look*. Barcelona: COOB'92.
- (1992) *Jocs de la XXV Olimpíada de Barcelona'92: manual de senyalització*. Barcelona: COOB'92.

MARISCAL, XAVIER (1992): *El Llibre del Cobi*. Barcelona: Edicions de l'Eixample.

TRIAS, JOSEP M. I ALTRES (1991): *Cartells olímpics oficials i col·lecció de cartells de dissenyadors*. Barcelona: COOB'92.

DIVERSOS AUTORS

- (1992) *Barcelona'92, el pebetero olímpico*. Barcelona: Associate Designers.
- (1992) *Disseny Olímpic Barcelona'92*. Barcelona: Lunweg.

Els esports, els atletes i la competició

Aquest apartat inclou informació sobre els aspectes tècnics de la pràctica esportiva i les experiències durant els Jocs de Barcelona'92.

BALIUS, C. I ALTRES (1994): «Biomecánica deportiva en los JJ.OO. de Barcelona», a *RED: Revista de entrenamiento deportivo*, vol. 8:1, pàg. 13-16.

CAPPAERT, J.M. / PEASE, D.L. / TROUP, J.P. (1995): «Three-dimensional analysis of the men's 100-m freestyle during the 1992 Olympic Games», a *Journal of Applied Biomechanics*, vol. 11:1, pàg. 103-112.

HADHIEV, N. (1993): «Analysis of some characteristics of the participants (male and female) in the gymnastics competitions at the Olympic Games Barcelona'92», a *Technique*, vol. 13:7, pàg. 9-12.

LLORET RIERA, M. (1997): *Análisis de la acción de juego en el waterpolo durante la Olimpiada de Barcelona 1992*. Ann Arbor: University Microfilms International.

MILANOVIC, D. / MEJOVSEK, M. / HRASKI, Z. (1996): «Kinematic analysis of javelin release characteristics: a case study», a *Kinesiology*, vol. 28:1, pàg. 44-17.

VERDAGUER CODINA, J. I ALTRES (1995): «Climatic heat stress studies at the Barcelona Olympic Games, 1992», a *Sports medicine, training and rehabilitation*, vol. 6:3, pàg. 167-192.

Les subseus

Les ciutats que van ser subseus dels Jocs Olímpics també han estat objecte de publicacions.

AJUNTAMENT DE TERRASSA (1993): *Terrassa olímpica: els Jocs en la memòria*. Terrassa: Ajuntament de Terrassa.

Barcelona'92 info: subseus: subsedes (publicació periòdica). [Barcelona]: Coordinació Subseus Olímpiques del COOB'92, 1990-91.

CAMPILLO, JOSEP MANUEL (1991): *Les Ciutats de Barcelona'92*. Barcelona: COOB'92 i Diputació de Barcelona.

COMITÈ DE LA SUBSEU OLÍMPICA DE BADALONA (1990): *Badalona subseu olímpica'92*. Badalona: Comitè de la Subseu Olímpica de Badalona.

COSTAJUSSÀ OLIVER, JOSEP (1992): *Els Olímpics de Sabadell*. Sabadell: Banc de Sabadell.

GENERALITAT DE CATALUNYA (1992): *El Canal de Piragüisme, el Parc de la Draga i l'actuació urbana de Banyoles per als Jocs Olímpics*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Direcció General d'Urbanisme.

RIERA, JOSEP M. (1988): *Els Olímpics terrassencs*. Terrassa: Ajuntament de Terrassa.

Els Jocs Paralímpics

Els Jocs Paralímpics de Barcelona'92 també van generar una gran quantitat de documentació sobre els diversos aspectes relacionats amb la seva celebració: guies, disseny, publicacions informatives, etc.

CASTRO ALCAIDE, ROMÁN (1991): *Los Juegos Paralímpicos: dimensión histórica, social y deportiva*. Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

COOB'92

(1990) *Els 16 esports dels IXns Jocs Paralímpics Barcelona'92*. Barcelona: COOB'92. Divisió de Paralímpics.

(1991) *Los IX Juegos Paralímpicos de Barcelona'92: dossier informativo*. Barcelona: COOB'92. Divisió de Paralímpics.

(1991) *Paralímpics Barcelona'92* (enregistrament de vídeo). Barcelona: COOB'92.

(1991) *Paralímpics Barcelona'92: IXns Jocs Paralímpics de Barcelona'92 = IX Juegos Paralímpicos Barcelona'92*. Barcelona: COOB'92. Divisió de Paralímpics.

(1992) *Guía de clasificaciones generales y funcionales*. Barcelona: COOB'92. Divisió de Paralímpics.

- (1992) *Guia dels IXns Jocs Paralímpics de Barcelona'92*. Barcelona: COOB'92. Divisió de Paralímpics.
- (1993) *Llibre oficial dels IXns Jocs Paralímpics Barcelona = Libro oficial de los IX Juegos Paralímpicos Barcelona'92 = Barcelona 1992 IX Paralympic Games Official Report*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

CONGRÉS PARALÍMPIC BARCELONA'92 1ER 1992 BARCELONA, CATALUNYA (1993): *I Congreso Paralímpico Barcelona'92: libro de ponencias: Barcelona, 31 de agosto/1, 2 y 3 de septiembre de 1992 = I Congrès Paralímpic Barcelona'92: Barcelona, 31 d'agost/1, 2 i 3 de setembre de 1992 = I Paralympic Congress Barcelona'92: proceedings: Barcelona, August 31/September 1, 2, 3 1992*. Barcelona: Fundació ONCE.

De la oscuridad a la luz: película oficial de los IX Juegos Paralímpicos de Barcelona'92 (enregistrament de vídeo). Barcelona: Zoom Televisión, 1993.

FUNDACIÓ INSTITUT GUTTMAN (1990): *Las Paraolimpiadas: algo más que una competición deportiva*. Barcelona: Fundació Institut Guttman.

Els voluntaris

La Divisió de Voluntaris del COOB'92 va generar un gran nombre de documentació destinada a la formació de l'equip de voluntaris olímpics, així com informes sobre el pla de voluntaris. Altres documents inclosos en aquesta selecció corresponen a estudis elaborats posteriorment que ofereixen un visió global del que van ser els Voluntaris'92.

COOB'92

- (1989) *Distribució geogràfica del cos de voluntaris a Catalunya*. Barcelona: COOB'92.
- (1989) *Manual de formació del voluntari olímpic 1992*. Barcelona: COOB'92.
- (1989) *Projecte voluntaris*. Barcelona: [s.n.].
- (1990) *Cursos de formació voluntaris'92*. Barcelona: COOB'92.
- (1990) *Los Voluntarios de Barcelona'92*. Barcelona: [s.n.].

- (1991) *Voluntaris'92: els atletes anònims* (enregistrament de vídeo). Barcelona: COOB'92.
- (1992) *Manual de formació específica del voluntari olímpic: allotjament: gener del 1992, versió 1a*. Barcelona: COOB'92.

CLAPÉS, ANDREU (1995): *Els voluntaris olímpics als Jocs de Barcelona 1992* (working paper núm. 38). Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

OFICINA OLÍMPICA (1987): *Voluntarios'92: análisis estadística*. Barcelona: Oficina Olímpica.

L'Olimpíada Cultural

Entorn de l'Olimpíada Cultural que es va celebrar amb motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona'92, es van publicar documents sobre cadascuna de les seves activitats. Aquest recull també inclou informes interns i estudis més amplis sobre els programes culturals olímpics.

COOB'92. CAMP INTERNACIONAL DE LA JOVENTUT (1992): *Memòria del Camp Internacional de la Joventut Barcelona'92 (23 de juliol-10 d'agost de 1992)*. Barcelona: COOB'92.

GARCÍA, BEATRIZ: *El Concepto de los programas culturales olímpicos: origen, evolución y proyecciones* [en línia]: [Consulta: 2 de juliol de 2002].

GUEVARA, M. TERESA (1991): *Estudio comparativo de los programas culturales olímpicos, desde México'68 hasta Barcelona'92: elementos para la definición de un proyecto cultural para Puerto Rico'2004* (working paper núm. 12). Bellaterra: Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport (UAB).

MESSING, M. (1998): «The Cultural Olympiads of Barcelona and Atlanta from German tourists' point of view», a Norbert Müller (ed.): *Coubertin et l'Olympisme: questions pour l'avenir: le Havre 1897-1997. Rapport du congrès du 17 au 20 septembre 1997 à l'Université du Havre*. Lausana: Comité Internacional Pierre de Coubertin, pàg. 276-280.

OLIMPIADA CULTURAL

- (1990) *Barcelona: la ciutat i el 92*. Barcelona: Olimpíada Cultural.
- (1990) *El Modernisme*: Museu d'Art Modern. Barcelona: Olimpíada Cultural.
- (1990) *El Quadrat d'Or. Guia: 150 cases al centre de la Barcelona Modernista*. Barcelona: Olimpíada Cultural.
- (1992) *Olimpíada Cultural Barcelona'92: programa*. Barcelona: Olimpíada Cultural.

Olimpíada Cultural (enregistrament de vídeo). [S.l.]: Studio Pomés, 1992.

